

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II. Vtrum iustitia Dei sit veritas. art. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

iustumque est, quodque postulant merita Christi, qua ratione verè dicitur actum iustitiæ exercere: quamvis etiam nos nostris meritis, quæ Christi meritis, atque Dei dono ininituntur, in eo sensu de iustitia apud Deum vitam æternam promereri dicamur, quod suo modo æquivalens atque condignum illi offeramus, ut inter nos & ipsum sit iustum paternum cõparatione vitæ æternæ nobis retribuenda, quatenus natura rei æquitatque ipsa postulat, ut offerentibus nobis opera filiorum per gratiam, nobis hæreditatem retribuatur, ad quam nos in filios per eandem gratiam adoptavit, maiorem vel minorem, pro quantitate valoris talium operum, qua ratione vita æterna pro meritis nostris retribuenda, *corona iustitiæ* 2. ad Timoth. cap. 4. appellatur à Paulo: *Quam, inquit, reddet Dominus iustum iudex*, qui eo ipso actum iustitiæ exercebit, dum condignum præmium pro meritis, ut natura rei æquitatque ipsa postulat, retribuatur: quamvis, inquam, hæc omnia ita sint, non attamen vel nos, vel etiã Christus, in eo sensu de iustitia hæc apud Deum meremur, ut si Deus illa retribuere non vellet, esset dicendus iniustus, cum nullum debitum iustitiæ contrahere possit, vel cõparatione nostri, vel etiam cõparatione Christi. Implicat namque in Deum rerum omnium, etiam Christi quatenus homo est, uniuersalem Dominum, cadere debitum iustitiæ, aut cuiquam quacumque ratione posse facere iniuriam.

Deum nullum debitum iustitiæ posse contrahere.

Quare esto per impossibile, præexistente pacto & promissione diuina de vita æterna pro meritis nostris, aut etiam Christi retribuendis, post exhibitam merita nollet stare promissis, esset quidem tunc mutabilis & infidelis in suis promissis, quod contradictionem implicat: non tamen esset iniustus, aut ullam cuiquam faceret iniuriam: quia cum dominum cuiuscumque rei, aut iuris, magis ad eum, quam ad quemvis alium pertineat, absque cuiuscumque iniuria de rebus omnibus, ut sibi placuerit, longè maiori cum ratione, quam quilibet de suo pecore, poterit disponere. Qua de causa Augustinus: 1. Confessionum, cap. 4. & in Meditationibus, cap. 29. merito ait: *Reddis debita, nulli debens*. Consentit etiam hoc loco D. Thomas in responsione ad tertium, ubi aperte affirmat, *Deum nulla ratione esse debitorem, sed exercere, quod iustum est, absque ullo debito iustitiæ, quod ex parte Dei cernatur*. Hæc omnia 3. par. quæst. 1. artic. 2. copiosè disputauimus: operæpretium tamen summatim hæc pauca hoc loco præmittere, ut quo pacto in Deo iustitia reperitur melius intelligeretur.

Iustitia diuina magis habet modum iustitiæ commutatiuæ, quam distributiua.

Ex dictis iam facile colligi potest, iustitiam diuinam magis habere rationem & modum iustitiæ commutatiuæ, quam distributiua. Etenim quatenus cõdignam penam pro delictis infligit, sumitque competentem vindictam, propriissimè habet rationem iustitiæ vindicatiuæ, quæ commutatiuæ est valde affinis, ad eamque reducitur, id quod Sorus etiam concedit. Qua etiam ratione pro satisfactionibus Christi condonat delicta generis humani, donaque gratiæ & gloriæ largitur, itemque merita nostra gloriæ retribuitur compensat, modum habet ac formam iustitiæ commutatiuæ, ut explicatum est. Ut enim Respublica dum merita cuiusque compensat præmiis, per se iustitiam cõmutatiuam, aut aliam virtutem, quæ ad iustitiam commutatiuam reducitur, exercet, modumque iustitiæ commutatiuæ seruat iuxta proportionem arithmetica pro quantitate cuiusque meriti præmium retribuendo, ut supra ostensum est, per accidens tamen, dum

A ita ad æqualitatem arithmetica compensat inæqualia merita, confurgit æqualitas geometrica, hoc est, ut qualis est proportio meritorum ad merita, talis sit præmiorum ad præmia, in quo effigies quædam iustitiæ distributiua per accidens cernitur: ita etiam cum Deus eundem modum seruet in retributione gloriæ pro meritis, utique per se modum seruat iustitiæ commutatiuæ, isque in iustitia diuina per se elucet, per accidens verò est, quod simul seruet modum quendam iustitiæ distributiua, quatenus, dum inæqualia merita ad æqualitatem secundum proportionem arithmetica compensat, necessarium est, ut qualis fuerit proportio meritorum ad merita, talis etiam sit præmiorum ad præmia. Quod fit, ut Christus in die iudicij, non solum in inflictione pœnarum, sed etiam in collatione præmiorum modum iustitiæ commutatiuæ per se seruaturus sit, ut luce clariùs D. Thom. 2. 2. q. 61. art. 4. in responsione ad primum docuit, quicquid dicant Caietanus & Sorus, qui ibidem contrariù sentiunt. Neque solum id duo illa argumenta in principio huius articuli aduersus priorem conclusionem confecta probant, sed etiam illud 2. ad Corinth. cap. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gessit, siue bonum, siue malum*. Vbi retributio, non solum pœnæ, sed etiam præmij, iuxta meritum, aut demeritum cuiusque secundum se spectati, atque ad eodè iuxta proportionem arithmetica aperte innuitur. Tum etiam illud Lucæ, cap. 6. *Dæ, & dabitur vobis: mensuram bonam, & conferiam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum: eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remerietur vobis*. Vbi idem apertius adhuc innuitur. Confirmatur præterea, quoniam retributio gloriæ non est bonorum ea ratione distribuendorum, quod communia sint, sed necesse est, ut vnusquisque priùs id mereatur, quod accepturus est, atque pro quantitate meriti, plus aut minus accipiet: non ergo ibi cernitur modus iustitiæ distributiua, sed commutatiua. Solum ergo, quia in Deo confurgere nequit ratio debiti ex iustitia commutatiua, videtur hoc loco negasse D. Thomas in eo cerni iustitiam commutatiuam, cuius tamen quendam modum postea 2. 2. concessit. Eatenus verò voluit cerni modum iustitiæ distributiua, quatenus, dum ex sua misericordia præmia tribuit vltra condignum, & supplicia infra condignum, potius cernitur inter præmia & merita, atque inter supplicia & demerita æqualitas iuxta proportionem geometricam, quam iuxta proportionem arithmetica.

Argumenta in initio quæstionis posita quid concludant.

Exponitur D. Thomæ.

Quæ virtutes Dei præcipue, & quæ metaphysice tribuantur.

Hoc loco in responsione ad primum D. Thomæ habes, quæ virtutes sint Deo tribuendæ, quæ non item. Quæ etenim circa passionem moderandas versantur, ut sunt, fortitudo, temperantia, mansuetudo, & aliæ similes, Deo non, nisi per metaphoram, tribuuntur, quatenus vult & exercet, opera, quæ à similibus virtutibus in nobis emanare consueverit. Virtutes verò, quæ circa operationes versantur, Deo tribuuntur, dummodò tamen imperfectionem non habeant adiunctam, cuiusmodi sunt latría, & obedientia, quæ sunt inferioris erga superiorem.

ARTICVLVS II.

Verum iustitia Dei sit veritas.

INTELLIGETVR hic articulus ex iis quæ diximus quæst. 16. vbi de veritate disputatum est. Vult autem D. Thomas iustitiam

stiriam diuinam dici veritatem; quatenus efficit res conformes intellectui & arti diuinæ, in qua conformitate posita est veritas rerum creaturarum, vt quaestione citata ostendimus.

ARTICVLVS III.

Vtrum misericordia competat Deo.

MISERICORS, iuxta nominis interpretationem, dicitur quasi miserum habes cor, quia videlicet afficitur tristitia ex alterius miserie consideratione, atque inde mouetur ad eam repellendam. Quæ tristitia appellatur à Diuo Thoma affectus misericordiae: expulsio verò alienæ miserie effectus misericordiae dicitur. Ait ergo Diuus Thomas in Deo non esse misericordiam quoad affectum, quippe cū in Deo esse nequeat tristitia: esse verò maximè quoad effectum, si miserie nomine quicumque defectus intelligatur, qui vel iam existens depellitur, vel si non detur existens, præuenitur, ne obueniat. Cū enim defectus omnis perfectione aliqua depellatur, aut præueniatur: Deus verò sit fons atque origo totius perfectionis, sit, vt misericordia, quoad effectum, Deo maximè conueniat. Sumit autem misericordiam latè, vt exercetur non solum cum creaturis mente præditis, sed etiam cum iis, quæ mente, imò & sensu carent: cū tamen miseria propriè creaturis mente præditis conueniat, quibus & felicitas conuenire potest. Addit deinde D. Thomas, collationem perfectionum, quatenus sit iuxta proportionem creaturarum, hoc est, prout quæque postulat, esse actum iustitiæ diuinæ: quatenus verò sit gratis à Deo, qui nihil illis debet, esse actum liberalitatis: denique quatenus perfectionibus collatis præueniuntur, aut tolluntur defectus creaturarum, esse actum misericordiae.

Secutus, Richardus, & Durandus in 4. dist. 46. dicunt, misericordiam posse accipi duobus modis. Vno, pro compassione alienæ miserie affectiue tristitiæ, à quo desumptum est nomen misericordiae, quo pacto sumitur à Damasceno 2. lib. fidei Orthodoxæ c. 14. ab Aristotele 2. Rhetor. ad Theod. cap. 8. & ab Augustino 9. de Ciuitate Dei cap. 5. atque ita sumptam non esse in Deo. Altero verò modo, pro voluntate, seu actu subleuandi miseriam, atque defectum alterius, siue oriatur ex compassione, siue non, quo pacto omnis elemosyna, qua quis inopiam & miseriam alterius subleuare conatur, appellatur actus misericordiae, etsi nullam coniunctam habeat compassionem. Atque misericordiam sumptam hoc modo esse formaliter & propriissimè in Deo. Vnde in Scripturis sanctis, *miserator & misericors appellatur, miseratioque eius dicitur esse super omnia opera eius.* Vtramque acceptionem misericordiae distinguit D. Thomas 2. 2. quaest. 30. artic. 3. Et in sola posteriori acceptione dicit esse virtutem, Quare nulla est dissensio inter hos Doctores.

ARTICVLVS IV.

Vtrum in omnibus operibus Dei sit misericordia & iustitia.

ARTICVLVS hic ex dictis in præcedentes articulos facile intelligi potest. Circa responsionem ad primum notandum est, in iustificatione impij cerni iustitiam, quatenus diuina

Molina in D. Thom.

bonitas & clementia petit, vt peccatores iustificentur: quòd fit, vt licet id non sit debitum peccatoribus ipsis, qui iustificantur, sit tamen debitum, hoc est, diuinæ bonitati & clementiæ congruum. Animaduertendum est deinde, interdum dari misericordiam omnino liberantem, interdum verò aliqua ex parte subleuantem. In damnatione ergo impij non cernitur misericordia omnino liberans, de qua intelligitur illud Iacobi 2. *Iudicium sine misericordia fieri ei, qui non facit misericordiam:* cernitur tamè misericordia aliqua ex parte subleuans: quoniam cū Deus iustè posset punire acerbius, aliquid tamen ex liberalitate ac misericordia sua remittit, qua de causa punire dicitur infra condignum.

Misericordia interdum omnino liberans, interdum ex parte subleuans.

QUESTIO XXII.

De prouidentia Dei.

ARTICVLVS I.

Quid sit prouidentia, & an Deo conueniat.

DISPUTATIO I.

DISSERUIT hætenus D. Thomas de iis, quæ vel ad solum intellectum diuinum, vel ad solam voluntatè spectant. Tribus verò quaestionibus sequentibus disputat de prouidentia, prædestinatione, & libro vitæ, quæ, vt videbimus, actum vtriusque potentiae includunt.

Vt igitur quid prouidentia sit pateat, sciendum est, duplicem ordinem cerni in rebus, quod ad præsens institutum attinet. Vnum enim res ipsæ inter se seruant non habita ratione finis, esto propter finem ita ordinentur. Eiusmodi est ordo, quem partes domus inter se habent: fundamentum namque tenet infimum locum, tectum supremum, & parietes medium. Talis etiam est, quem seruant corpora simplicia in hoc vniuerso, quod ex eisdem coalescit: quæ enim perfectiora sunt nobiliorem locum tenent. Alter verò ordo est, quem res habent comparatione finis, siue cõmunis rebus omnibus finis sit, qualis est manifestatio bonitatis, sapientiæ, potentiae, atque iustitiæ diuinæ, siue sit finis particularis. Conceptio prioris ordinis appellatur dispositio in mente artificis: ipse verò ordo executioni mandatus, dispositio rerum inter se, aut partium in suo toto nuncupatur. Conceptio posterioris orationis cum proposito exequendi eum, appellatur prouidentia. Est ergo prouidentia diuina non aliud, quàm ratio, seu conceptio ordinis rerum in suos fines in mente diuina exiltès, cum proposito eam per se, vel etiam interuètu causarum secundarū executioni mandandi. Aut, vt Boët. 4. de Cõsolatione profa sexta, definit. *Est ipsa diuina ratio in summo omnium principe cõstituta, qua cuncta disponit.* Non intelligit verò (vt hoc loco interpretatur D. Tho.) eam dispositionem paulò antè explicatam, sed dispositionè ad suos fines. Vocabulum enim, dispositio, vt, oq; modo usurpatur solet, vt ait D. Thom.

Duplex in rebus ordo.

Dispositio tam in mente artificis quàm in rebus quid. Prouidentia diuina quid.

Diuina autem prouidentia mandatur executioni per creationem, & gubernationem rerum creaturarum. Est autem gubernatio directio rerum iam creaturarum ad suos fines & perfectionem; vnde præsupponit creationem, atque existentiam rerum. Cõseruatio verò earum, & reliqua, quibus in suos fines diriguntur, perducunturque ad suam perfectionem, ad gubernationem spectant. Comparatur ergo prouidentia ad creationem & gubernationem, tamquam actus internus in Deo formatus

Gubernatio quid sit.

Quomodo ad creationem & gubernationem comparatur.